

Поліпшення комунікацій між підрозділами	Налагодження ефективної взаємодії між фінансовим відділом та іншими підрозділами підприємства дозволяє своєчасно виявляти та коригувати проблемні аспекти фінансової діяльності.
Інтеграція фінансового контролінгу в управлінську стратегію	Залучення фінансового контролінгу до розробки та реалізації стратегічних планів підприємства забезпечує більш точне та своєчасне реагування на зміни у зовнішньому середовищі.
Оцінка та коригування фінансових показників	Регулярне оцінювання фінансових показників та їх коригування відповідно до поточних умов дозволяє підвищити точність прогнозів та забезпечити ефективне управління ресурсами підприємства.

В умовах постійних змін економічної ситуації та зростаючої невизначеності, підприємства стикаються з необхідністю вдосконалення системи фінансового контролінгу для забезпечення її ефективності. Запропоновані способи вдосконалення, включаючи автоматизацію процесів, застосування сучасних аналітичних інструментів, підвищення кваліфікації персоналу, поліпшення комунікацій та інтеграцію контролінгу в стратегічне управління, здатні суттєво підвищити точність та оперативність фінансових рішень. Впровадження цих заходів дозволить підприємствам більш ефективно реагувати на внутрішні та зовнішні фінансові виклики, забезпечуючи їх фінансову стабільність і сталий розвиток навіть в умовах кризових ситуацій.

Перелік використаних джерел:

1. Вареник В.М., Шпуряка О.В. Фінансовий контролінг на підприємстві: інструменти та оцінка результативності. *Нобелівський вісник*. 2019. № 1 (12). С.6-12.
2. Адонін С. В., Калашнікова Ю. М. Фінансовий контролінг у системі управління підприємством. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2022/99.pdf (дата звернення до ресурсу 11.04.2025)

УДК 330.1

Пасєка Віктор

студент групи ППм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль

Науковий керівник: Зарічна Надія

кандидат економічних наук

доцент кафедри економіки та фінансів,

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГОНЕЗАЛЕЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Нестабільне електропостачання в Україні стає серйозним викликом для бізнесу. Часті відключення електроенергії призводять до значних збитків: зупинки виробничих процесів, втрати даних та порушення постачання послуг, додаткових витрат на відновлення систем і обладнання, зниження продуктивності та ефективності, прямих фінансових збитків через простій. Нестабільне постачання електроенергії особливо загрожує виробничим підприємствам, технологічним компаніям, логістичним центрам, де будь-який простій може мати критичні наслідки для бізнесу. Саме тому, актуальності дослідження набуває пошук шляхів забезпечення енергозалежності вітчизняних підприємств в умовах повномасштабного вторгнення.

Війна Росії проти України показала невідворотну потребу у розвитку стійких енергетичних систем. Це спонукає українських підприємців прискорити пошук шляхів виходу з зони

енергетичної залежності. Якщо для Європи досягнення енергетичної незалежності стає важливим інструментом для забезпечення економічної стабільності та економічної безпеки, для України – це ще й справжня гарантія національної безпеки.

Від початку повномасштабного вторгнення були уражені всі підконтрольні Україні теплові електростанції, гідроелектростанції, а також 20 теплоелектроцентралей. Зокрема виведені з ладу енергоблоки Бурштинської та Ладизинської ТЕС. Ключові енергетичні об'єкти, зокрема Каховська та Дніпровська гідроелектростанції, були знищені. Значні руйнування отримали об'єкти в Харківській області: майже повністю знищені Зміївська ТЕС («Центренерго») та Харківська ТЕЦ-5. Також фактично втрачено Трипільську ТЕС у Київській області. Суттєвим ударом для української енергетики стала втрата контролю над Запорізькою атомною електростанцією (ЗАЕС). Також на окупованих РФ територіях розташовані кілька ТЕС (Вуглегірська, Запорізька, Курахівська та Луганська). Слов'янська ТЕС наближена до лінії фронту, тому регулярно зазнає обстрілів з боку агресора. За оцінками Київської школи економіки, станом на листопад 2024 року, загальні прямі збитки енергетичного сектору від початку повномасштабного вторгнення оцінювались у \$14,6 млрд. Непрямі втрати енергетичного сектору через недоотримані доходи, зростання цін на електроенергію та перебої в роботі через відключення світла сягнули \$43,1 млрд [1].

Підтримка енергонезалежності українських підприємств здійснюється шляхом впровадження державних програм. За даними НБУ, банки за період з 01 червня 2024 р. до 02 березня 2025 р. отримали 3 879 заявок від бізнесу на кредитування проєктів із відновлення енергетичної інфраструктури на загальну суму 81,7 млрд грн та розпочали фінансування таких проєктів на суму 14,1 млрд грн. Обсяг валового портфеля кредитів на енергетичні потреби юридичних осіб становив 8,5 млрд грн. Проєкти, що фінансуються, розподіляються на 3 види: газові когенераційні установки (переважно це заявки від великого бізнесу), рішення з альтернативної енергетики (передусім сонячної) та придбання акумуляторів та генераторів. З червня 2024 по березень 2025 загальна профінансована потужність генерації за наданими бізнесу позиками становить понад 549 МВт. Найбільші обсяги коштів виділено на придбання та монтаж газопоршневих когенераційних установок, побудову СЕС, купівлю дизельних та бензинових генераторів. Проєкти фінансуються у 21 області країни [2].

У межах реалізації програми підтримки від ЄС для відновлення та модернізації України "Ukraine Facility", що передбачає фінансування в розмірі 50 млрд євро упродовж 4 років (2024–2027 рр.), ЄІБ має намір інвестувати в українську енергетику до 600 млн євро для фінансування енергетичних проєктів у державному та приватному секторах. У 2024 році в межах ініціативи "Ukraine Facility" державний бюджет отримав понад 16 млрд євро. Це найбільший обсяг західної підтримки, який становив 40% зовнішнього фінансування країни за 2024 рік. Перший транш у 2025 році - 3,5 млрд євро було отримано 1 квітня 2025 року, з них 3,1 млрд євро – пільгові кредити, а 400 млн євро – грантові кошти.

Забезпечення енергонезалежності підприємств включає використання альтернативних джерел енергії (встановлення сонячних панелей, вітрових турбін та інших систем, які виробляють електроенергію з природних джерел, що зменшить залежність від традиційних джерел енергії), енергозбереження та підвищення ефективності енергоспоживання (впровадження енергозберігаючих технологій та обладнання, таких як енергозберігаючі лампи, датчики руху, автоматизовані системи управління освітленням та опаленням; оптимізація процесів, вивчення та усунення енергетичних втрат, а також впровадження сучасних методів енергетичного менеджменту). Регулярні енергетичні аудити можуть допомогти виявити слабкі місця та вжити необхідних заходів для покращення енергоефективності.

Управління процесом енергонезалежності підприємств доцільно реалізовувати в наступних напрямках:

- зниження потреби в енергоресурсах (зниження рівня енергомісткості виробництва), або заміна одних енергоресурсів іншими, зокрема використання потенціалу відновлювальних джерел енергії;

- оптимізації енерговитрат в процесі виробництва, в т.ч. зниження техногенного навантаження на довкілля та ін.
- створення економічного механізму мотивації підвищення рівня енергоефективності;
- зменшення через призму реалізації комплексу заходів (організаційно-економічних, техніко-технологічних, інформаційно-консультаційних, інноваційно-інвестиційних) втрат паливно-енергетичних ресурсів;

Стати енергонезалежним підприємством – це не тільки стратегічний рух для забезпечення сталого розвитку, але і важливий крок до зменшення залежності від нестабільного енергетичного ринку.

Перелік використаних джерел:

1. Енергетичний сектор України: шляхи відновлення та стратегічні ініціативи. Фінансовий пульс. URL: <https://finpuls.com/ua/enerhetychnyi-sektor-ukrayiny-shliakhy-vidnovlennia-ta-stratehichni.html> (дата звернення 25.04.2025 р.).
2. Банки за дев'ять місяців профінансували проекти з відновлення енергетичної інфраструктури на понад 14 млрд грн – результати опитування банків. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-za-devyat-misyatsiv-profinansovali-proyekti-z-vidnovlennya-energetichnoyi-infrastrukturi-na-ponad-14-mlrd-grn--rezultati-opituvannya-bankiv> (дата звернення 25.04.2025 р.)

УДК 338.24:330.34(477)

Пастух Діана

студентка 3 курсу

спеціальності «Підприємство та торгівля»

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

м.Тернопіль

Науковий керівник: Тимошик Наталія

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри економіки та фінансів

Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

м.Тернопіль

РОЛЬ МАЛОГО, СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ ТА МІКРОПІДПРИЄМСТВА У РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Малий, середній бізнес та мікропідприємства відіграють ключову роль у розвитку національної економіки України, сприяючи її стабільності, інноваційному розвитку та соціальній згуртованості. Ці сектори економіки забезпечують значну частину робочих місць, підвищують конкурентоспроможність країни та сприяють диверсифікації виробництва. В умовах кризи, зокрема під час війни, ці бізнеси стають основою для підтримки економічної стабільності, адже вони забезпечують необхідні товари та послуги для громадян, сприяють відновленню інфраструктури та створюють можливості для соціальної адаптації населення. Мікропідприємства, зокрема, займають важливу роль в локальних економіках, активно підтримують розвиток сільських територій і надають робочі місця для місцевих мешканців, часто в умовах обмеженого доступу до великих підприємств.

Метою дослідження є визначення ключових напрямів державної підтримки малого та середнього бізнесу в умовах війни. Підприємці стають важливими гравцями на полі боротьби за економічне виживання та процвітання, підтримуючи не тільки економічну активність, але й забезпечуючи базові потреби населення, інфраструктуру, а також сприяючи відновленню підприємств, які були зруйновані внаслідок бойових дій.

У цей складний період державна підтримка малого та середнього бізнесу набуває особливого значення. Одним із основних інструментів підтримки є гранти, які надаються